

## **Utlåtande 2017:109 RII (Dnr 106-778/2016)**

### **Ett skyskrapeprogram för Stockholm**

Motion (2016:53) av Karin Ernlund och Jonas Naddebo (båda C)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2016:53) av Karin Ernlund och Jonas Naddebo (båda C) om ”ett skyskrapeprogram för Stockholm” anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

**Föredragande borgarrådet Roger Mogert** anför följande.

#### **Ärendet**

Karin Ernlund och Jonas Naddebo (båda C) föreslår i en motion till kommunfullmäktige ett skyskrapeprogram i Stockholm samt att det blir tillåtet att bygga skyskrapor i City.

Bakgrunden är enligt motionärerna att bostadsbristen kan lösas genom större förtätning av befintliga områden i Stockholm och särskilt genom att bygga på höjden.

#### **Beredning**

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd, Rådet till skydd för Stockholms skönhet och YIMBY Stockholm.

YIMBY Stockholm har ej inkommit med svar på remissen.

*Stadsledningskontoret* anser inte att något särskilt program för skyskrapor behövs.

*Exploateringsnämnden* menar att de i regel inte gör program för olika hustyper, utan utgår från områdesprogram och detaljplaner och anser inte att det är lämpligt att formulera ett särskilt program för skyskrapor.

*Stadsbyggnadsnämnden* menar att de i regel inte gör program för olika hustyper, utan utgår från områdesprogram och detaljplaner och anser inte att det är lämpligt att formulera ett särskilt program för skyskrapor.

*Enskede-Årsta Vantörs stadsdelsnämnd* anser att det kan finnas ett behov att strategiskt undersöka hur högt det går att bygga och i vilka lägen och att detta i så fall ska vara ett underlag till översiktsplanen.

*Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd* påpekar att det pågår flera projekt med höga hus inom stadsdelen, men att dessa skapar svårigheter särskilt med avseende på förskolegårdarnas kvalitet.

*Norrmalms stadsdelsnämnd* anser att det inte behöver tas fram något nytt skyskrapeprogram, utan att förslag på högre byggnader i stadens utpekade tyngdpunkter ska prövas utifrån den enskilda platsens förutsättningar.

*Östermalms stadsdelsnämnd* anser att det inte behöver tas fram något nytt skyskrapeprogram, utan att förslag på högre byggnader i stadens utpekade tyngdpunkter ska prövas utifrån den enskilda platsens förutsättningar.

*Rådet till skydd för Stockholms skönhet* avstyrker bestämt bifall till motionens förslag om ett skyskrapeprogram för Stockholm.

## Mina synpunkter

Stockholms stad växer i rekordtakt. Ambitionerna för bostadsbyggandet är mycket höga mellan åren 2010-2030 ska 140 000 bostäder byggas och mellan åren 2014-2020 ska 40 000 bostäder byggas. Det innebär att staden fram till år 2030 kommer ha växt med drygt 30 procent. Vi står idag inför samma situation som när malmarna byggdes ut, spårvagnsstäderna på 1930-talet byggdes och miljonprogrammet förverkligades.

Stockholm ska byggas som en klimatsmart stad vilket innebär att vi planerar för täta stadsmiljöer i kollektivtrafikhöga lägen. Höga hus, eller skyskrapor, är ett sätt att nå hög täthet, men knappast det enda. Staden planerar också för höga hus på flera platser, bland annat i Hjorthagen, Telefonplan och Kista. I Kista har några av stadens högsta hus redan byggts och planer för fler är redan startade.

Höga hus kan vara ett fantastiskt sätt att märka ut nya platser där staden växer, det kräver dock att dessa placeras och gestaltas omsorgsfullt i och med att de får en framträdande plats i stadsrummet.

Normalt gör inte staden program för specifika hustyper. Det vore lika märkligt att stadsbyggnadskontoret gör ett specifikt program för småhus som att det skulle göra det för skyskrapor. Denna typ av frågor hanteras inom översiktsplanen och områdesplaneringen och frågan om höga hus måste hanteras inom ramen för den specifika platsens karaktär och förutsättningar.

Vad gäller den centrala staden kan konstateras att enligt gällande översiktsplan ska all omvandling av kvarteren i city beakta innerstadens kulturhistoriska värden, upplevelsen av stadens fronter mot vattenrummen, topografi och stadens silhuetter med mera. Detta är också ett riksintresse. Även i visionen för city, antagen av kommunfullmäktige år 2012, betonas kulturhistorien.

Det är viktigt att city utvecklas, även med bostäder, och en av de tidigaste sakerna jag gjorde när jag tillträdde var att utveckla planeringen av city. Bland annat har arbetet med att ta fram riktlinjer för citys utveckling påbörjats, dessa presenteras under våren 2017 och ett program kommer skickas ut på samråd under sommaren 2017. I dessa hanteras bland annat höjder och var staden ser att city särskilt kan växa. Samtaget ser jag att inte att det inte finns något behov av nya styrdokument utan att de som finns ska användas och utvecklas.

#### Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motion (2016:53) om ett skyskrapeprogram för Stockholm av Karin Ernlund och Jonas Naddebo (båda C)

**Borgarrådsberedningen** tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

**Särskilt uttalande** gjordes av borgarråden Anna König Jerlmyr och Cecilia Brinck (båda M) enligt följande.

Idag uppger 250 av de 290 kommunerna i Sverige att de har bostadsbrist, delvis på grund av snåriga regelverk som står i vägen för en högre byggnadstakt. Bostadsministern har ett övergripande ansvar att se till att det byggs i hela landet, men Stockholm har många gångerandra förutsättningar och utmaningar, med exempelvis buller, strandskydd och många olika så kallade riksintressen. Här behöver staden hjälp av staten. Det behövs en långsiktig och tydlig plan för huvudstaden, men vi behöver också göra något här och nu.

Vi anser att en hög och tät bebyggelse är såväl lämplig som nödvändig i delar av staden, det är bara så vi kan bygga en modern och hållbar stad för framtiden. Dock menar vi, precis som Skönhetsrådet, att staden redan idag har tydliga riktlinjer för höghus och var de bör placeras. Det gäller exempelvis vid brofästen och stadens inlopp. Därmed är det inte nödvändigt med ytterligare ett styrdokument.

Däremot finns det idag en rad utmaningar och hinder för att bygga högt i staden. Bostadsbyggandet hindras alltför många gånger av snåriga regelverk och ett otal riksintressen. Vi menar allvar med att lösa bostadsbristen i Stockholm, och då måste vi också mena allvar med att utmana regelverken och riksintressena för att möjliggöra fler bostäder.

Därför har Moderaterna föreslagit en modern och hållbar stadsdel på Loudden, inom ramen för den fortsatta planeringen av Norra Djurgårdsstaden. Med en hög och tät bebyggelse kan Loudden i framtiden inrymma 10 000 bostäder, 2 500 arbetsplatser och Sveriges högsta byggnad. Det ska vara såväl hyresrätter som bostadsrätter, kollektivboenden, ägarlägenheter och hotell. Stadsdelen ska därtill innehålla all den service som stockholmarna har rätt att förvänta sig. Det innebär såväl förskolor och skolor, som butiker, restauranger, kultur, idrott och väl utbyggd kollektivtrafik. Genom att bygga staden tätare och högre på lämpliga platser kan vi också spara en större andel av stadens grönytor och göra dessa tillgängliga för fler stockholmare.

Vi vet att det idag är såväl ekonomiskt som tekniskt möjligt att bygga högt och tätt på Loudden. Men lagstiftningen och ett stort antal riksintressen gör det väldigt svårt. Dagens regelverk bidrar till att vi tvingas bygga en lika dålig stad som på 1960-talet – utglesad, bilberoende, hus i park. Vi vill med detta mena att det krävs genomgripande reformer av gällande lagstiftning och riksintressen från regeringens sida. Det kan bland annat handla om att göra bostadsbyggandet till ett riksintresse, låta Stockholms stad bli en pilotkommun för undantag från byggregler och ändra lagstiftningen kring Kungliga nationalstadsparken, så att ny bebyggelse tillåts synas inifrån parken.

**Kommunstyrelsen** delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2016:53) av Karin Ernlund och Jonas Naddebo (båda C) om ”ett skyskrapeprogram för Stockholm” anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 3 maj 2017

På kommunstyrelsens vägnar:  
KARIN WANNGÅRD

Roger Mogert

*Ulrika Gunnarsson*

**Särskilt uttalande** gjordes av Anna König Jerlmyr, Joakim Larsson, Cecilia Brinck, Dennis Wedin och Markus Nordström (alla M) med hänvisning till Moderaternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

**Ersättaryttrande** gjordes av Karin Ernlund (C) enligt följande.

Om jag hade haft yttranderätt och rösträtt hade jag yrkat att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Motion (2016:53) av Karin Ernlund och Jonas Naddebo (båda C) om att inrätta ett skyskrapeprogram för Stockholm bifalls
2. Därutöver anför följande

Fler bostäder är en förutsättning för en fortsatt stark utveckling av Stockholm. Detta är tämligen enkelt att vara överens om. Centerpartiets vision för Stockholm syftar till att skapa en tätare, grönare och mer hållbar stad. Vi, liksom stadens miljöförvaltning, pekar på betydelsen av att våga bygga högt då höga hus rymmer fler människor och därmed ger möjlighet att kunna utnyttja marken mer yteffektivt för till exempel parker och andra gröna rekreationsytor. Förtätning innebär också att kollektivtrafikresandet kan öka när reseunderlaget blir större. Ett skyskrapeprogram för Stockholm stad vore ett strategiskt och seriöst sätt att komma framåt i den viktiga frågan hur vi förtätar staden.

Den stadsförnyelse som just nu pågår visar att en förändring av rådande höjdskala kan provas i utpekade utvecklingsområden. Idag provas husens höjd utifrån den enskilda platsens förutsättningar. Dagens situation med hur höga hus bedöms och provas fungerar på ett ad hoc-liknande sätt där det inte finns en långsiktig strategi hur staden jobbar med förtätning och höjder. För att få fram fler bostäder och skapa underlag för mer kollektivtrafik behöver staden förtätas och växa på höjden, detta kräver en genomtänkt strategi. Just därför föreslår vi ett skyskrapeprogram för att kunna jobba strategiskt med var i staden vi ska kunna bygga riktigt höga hus. En förutsättning för att staden ska kunna växa hållbart.

## Remissammanställning

### Ärendet

Karin Ernlund och Jonas Naddebo (båda C) föreslår i en motion till kommunfullmäktige ett skyskrapeprogram i Stockholm samt att det blir tillåtet att bygga skyskrapor i City.

Bakgrunden är enligt motionärerna att bostadsbristen kan lösas genom större förtätning av befintliga områden i Stockholm och särskilt genom att bygga på höjden.

### Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, Norrmalms stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd, Rådet till skydd för Stockholms skönhet och YIMBY Stockholm.

YIMBY Stockholm har ej inkommit med svar på remissen.

### Stadsledningskontoret

**Stadsledningskontorets** tjänsteutlåtande daterat den 31 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms stad har höga mål för bostadsbyggandet. 140 000 bostäder ska byggas 2010-2030 varav 40 000 åren 2014-2020. Enligt kommunfullmäktiges budget ska staden byggas klimatsmart. Det innebär bland annat att byggande i goda kollektivtrafiklägen ska prioriteras och att vid projekt i kollektivtrafiknära lägen ska exploateringsgraden vara hög. Utbyggnaden av staden ska ske enligt de strategier för stadsutveckling som fastställs i översiktsplanen.

Att bygga högt är ett sätt att erhålla en hög exploateringsgrad. Men en hög täthet kan även uppnås med andra bebyggelsestrukturer. Stadsledningskontoret anser att höga hus bör prövas i varje enskilt fall och utifrån sitt sammanhang.

Stadsledningskontoret kan konstatera att ett antal höga hus byggts och planeras i staden, exempelvis i Kista, Telefonplan och Hjorthagen. Höga hus kan även prövas i mer centrala lägen. Stadsledningskontoret konstaterar dock att enligt gällande översiktsplan ska all omvandling av kvarteren i city beakta innerstadens kulturhistoriska värden, upplevelsen av stadens fronter mot vattenrummen, topografi och stadens silhuetter med mera. Dessa intressen skyddas också av riksintresset

Stockholms innerstad.

En övergripande Vision för City antogs av kommunfullmäktige den 15 oktober 2012, i syfte att stödja utvecklingen och förnyelsen av cityområdet. För att konkretisera hur city samlat ska utvecklas gavs stadsbyggnadsnämnden och trafiknämnden (dåvarande trafik- och renhållningsnämnden), i samband med beslutet, i uppdrag att inleda ett programarbete respektive ett arbete med att ta fram en trafikplan för cityområdet.

Av kommunfullmäktiges budget 2016 framgår att i stadens prioriteringar ska vägledas av trafikplanen och programmet för city, som båda fortfarande är under utarbetning. Stadsledningskontoret konstaterar att för att utvecklingen av city ska kunna ske såväl utifrån stadens prioriteringar som utifrån enskilda fastighetsägares prioriteringar och för att planeringsprocesser ska löpa smidigt behöver programmet och trafikplanen skyndsamt tas fram.

Stadsledningskontoret anser inte att något särskilt program för skyskrapor behövs.

## **Exploateringsnämnden**

**Exploateringsnämnden** beslutade vid sitt sammanträde den 20 oktober 2016 följande.

Exploateringsnämnden återoppar kontorens gemensamma tjänsteutlåtande som svar på remissen.

*Ersättningsyttrande* gjordes av Markus Berensson (C), *bilaga 1*.

**Exploateringskontorets** tjänsteutlåtande daterat den 29 september 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Enligt den nu gällande översiktsplanen ska omvandlingen till en modern citybebyggelse och levande stadsmiljö beakta kulturhistoriska värden, upplevelsen av stadens fronter mot vattenrummen, topografi och stadens silhuetter med mera. Detta är också värden som skyddas i och med att City omfattas av riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården. Om- och utbyggnaden av City regleras förutom av de nämnda styrdokumenterna även av Vision för City enligt kommunfullmäktigebeslut 2012. Enligt beslutet ska riktlinjer för City upprättas, vilka för närvarande är under utarbetande av stadsbyggnadskontoret. Riktlinjerna ska konkretisera Visionen och Citys utveckling.

Kontoren anser att höga byggnader eller skyskrapor kan vara ett intressant och viktigt inslag i staden, exempelvis i Kista eller möjligtvis Norra Djurgårdsstaden, men det bör utredas i kommande planering.

Kontoren gör i regel inte program för olika hustyper, utan utgår från områdesprogram och detaljplaner. Kontoren anser inte att det är lämpligt att formulera

ett särskilt program för skyskrapor.

## **Stadsbyggnadsnämnden**

**Stadsbyggnadsnämnden** beslutade vid sitt sammanträde den 13 oktober 2016 följande.

Stadsbyggnadsnämnden beslutar att överlämna kontorens gemensamma tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.

*Ersättaryttrande* gjordes av Christina Linderholm (C), *bilaga 1*.

**Stadsbyggnadskontorets** tjänsteutlåtande daterat den 29 september 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Enligt den nu gällande översiktsplanen ska omvandlingen till en modern citybebyggelse och levande stadsmiljö beakta kulturhistoriska värden, upplevelsen av stadens fronter mot vattenrummen, topografi och stadens silhuetter med mera. Detta är också värden som skyddas i och med att City omfattas av riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården. Om- och utbyggnaden av City regleras förutom av de nämnda styrdokumenterna även av Vision för City enligt kommunfullmäktigebeslut 2012. Enligt beslutet ska riktlinjer för City upprättas, vilka för närvarande är under utarbetande av stadsbyggnadskontoret. Riktlinjerna ska konkretisera Visionen och Citys utveckling.

Kontoren anser att höga byggnader eller skyskrapor kan vara ett intressant och viktigt inslag i staden, exempelvis i Kista eller möjligtvis Norra Djurgårdsstaden, men det bör utredas i kommande planering.

Kontoren gör i regel inte program för olika hustyper, utan utgår från områdesprogram och detaljplaner. Kontoren anser inte att det är lämpligt att formulera ett särskilt program för skyskrapor.

## **Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd**

**Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 20 oktober 2016 följande.

Förvaltningens tjänsteutlåtande åberopas som svar på remissen.

**Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 3 oktober 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning instämmer i att för att klara bostadskrisen

måste staden pröva olika sätt att bygga högt och tätt. En hållbar stad skapas genom tät och yteffektiv bebyggelse med mycket bostadsyta per byggkvadratmeter.

Förvaltningen anser därmed att det kan finnas ett behov att strategiskt undersöka hur högt det går att bygga och i vilka lägen. Däremot är det samtidigt viktigt ta stor hänsyn till Stockholms stads unika bebyggelsefront och skyline. Skyskrapor innebär stora estetiska ingrepp i stadsmiljön och kan medföra negativ inverkan på kulturmiljön och byggnadsantikvariska värden.

Fortsättningsvis anser förvaltningen att skyskrapor kan få en stigmatiserande inverkan på bostadsområden och bidra till ytterligare bostadssegregation. Det är därför viktigt att sociala värden såväl som gestaltningsmässiga studeras vid eventuellt uppförande av skyskrapor.

En strategisk inriktning för höga hus som bör ingå som en del i stadens översiktsplan och fungera som ett underlag för den översiktliga fysiska planeringen. Strategin bör således peka ut de geografiska platser där hög bebyggelse är önskvärd.

Förvaltningen vill avslutningsvis poängtera vikten av en välförankrad process, såväl gentemot medborgare som mot förvaltningarna. Stadsdelsförvaltningen deltar gärna som aktiv part i en dylik process.

## **Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd**

**Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 16 juni 2016 följande.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner och överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen till kommunstyrelsen.

*Ersätтарыttrande* gjordes av Hans Tjernström (C), *bilaga 1*.

**Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 27 maj 2016 har i huvudsak följande lydelse.

I Hägersten-Liljeholmens stadsdelsområde pågår ett flertal planeringsprocesser som prövar möjligheten att bygga högt och tätt i innerstadsnära stadsdelar, exempelvis på Telefonplan i Midsommarkransen och längs Liljeholmskajen i Liljeholmen. Dessa projekt har visat sig mindre lämpliga för förskoleverksamhet, eftersom det är svårt att få till tillfredsställande lokaler som är tillräckligt stora, enhetliga och yteffektiva. Andra negativa konsekvenser som uppstår i höga och täta miljöer är att förskolegårdarna blir små, ofta under det krav Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltning ställer på minst 10 kvm utomhusyta per barn. Gårdarna blir också mycket blåsiga och skuggiga stora delar av dygnet, året om, eftersom höga byggnader skapar kastvindar och skuggar gårdarna. Det finns även risk för konflikter med de

boende eftersom det är svårt att rymma både förskolegård och bostadsgård inom samma kvarter. Förskolebarn medför ofta höga ljudnivåer, vilket även det skapar konflikter med boende.

## **Norrmalms stadsdelsnämnd**

**Norrmalms stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 22 september 2016 följande.

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

**Norrmalms stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 8 juli 2016 har i huvudsak följande lydelse.

I dag växer en ny typ av storskalig stadsförnyelse fram i de tyngdpunkter som pekas ut i Stockholms översiktsplan, bland annat på Nordvästra Kungsholmen, i Hagastaden och i Liljeholmen. Kista utmärker sig med fler byggnader över 100 meter och har lösgjort sig från den övergripande skalan. Denna utveckling visar att en förändring av rådande höjdskala kan prövas i utpekade tyngdpunkter och utvecklingsområden.

Arkitektur Stockholm från 2014 är Stockholms första arkitekturstrategi, och är ett tematiskt tillägg till Stockholms översiktsplan och utgör tillsammans med Den gröna promenadstaden och Framkomlighetsstrategin en del av Stockholms strategiska planering. Arkitektur Stockholm förtydligar hur översiktsplanen ska förverkligas med arkitektur som verktyg och är som paraplydokument utgångspunkt för mer detaljerade kunskapsunderlag och vägledningar som tas fram successivt.

I enlighet med Arkitektur Stockholm anser förvaltningen att väl placerade och genomtänkta skalförändringar genom exempelvis högre byggnader, kan gynna stadslivet men bör prövas som alla nybyggnadsprojekt utifrån sina förutsättningar, helhetskvaliteter och tillförda allmänvärden för stadens invånare. Förvaltningen anser därför att det inte behöver tas fram något nytt skyskrapeprogram, utan att förslag på högre byggnader i stadens utpekade tyngdpunkter ska prövas utifrån den enskilda platsens förutsättningar.

## **Östermalms stadsdelsnämnd**

**Östermalms stadsdelsnämnd** beslutade vid sitt sammanträde den 22 september 2016 följande.

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

*Ersätтарыttrande* gjordes av Maximillian Molin (C), *bilaga 1*.

**Östermalms stadsdelsförvaltnings** tjänsteutlåtande daterat den 8 juli 2016 har i huvudsak följande lydelse.

I dag växer en ny typ av storskalig stadsförnyelse fram i de tyngdpunkter som pekas ut i Stockholms översiktsplan, bland annat på Nordvästra Kungsholmen, i Hagastaden och i Liljeholmen. Kista utmärker sig med fler byggnader över 100 meter och har lösgjort sig från den övergripande skalan. Denna utveckling visar att en förändring av rådande höjdskala kan prövas i utpekade tyngdpunkter och utvecklingsområden.

I enlighet med Arkitektur Stockholm, tillägg till Stockholms översiktsplan och staden arkitekturstrategi, anser förvaltningen att väl placerade och genomtänkta skalförändringar genom exempelvis högre byggnader, kan gynna stadslivet men bör prövas som alla nybyggnadsprojekt utifrån sina förutsättningar, helhetskvaliteter och tillförda allmänvärden för stadens invånare. Förvaltningen anser därför att det inte behöver tas fram något nytt skyskrapeprogram, utan att förslag på högre byggnader i stadens utpekade tyngdpunkter ska prövas utifrån den enskilda platsens förutsättningar.

### **Rådet till skydd för Stockholms skönhet**

**Rådet till skydd för Stockholms skönhets** yttrande daterat den 16 augusti 2016 har i huvudsak följande lydelse.

I Motion 2016:54 föreslår Karin Ernlund (C) m.fl. att ett s.k. ”skyskrapeprogram” tas fram för Stockholm i syfte att peka ut platser i innerstaden där byggnader med ett våningsantal som överstiger 17 våningar kan byggas. Motionärerna anser att programmet särskilt ska fokusera på mycket höga bostadshus i City.

Skönhetsrådet ställer sig vare sig positivt eller negativt till höga hus som sådana, men anser att byggnader som kraftigt avviker från den gängse skalan måste motivera sig, placeras väl och ges en kvalitetsnivå som vida överträffar det vanliga. Däremot vänder sig Skönhetsrådet emot att reducera stadsbyggande till program för vissa byggnadstyper och anser att en sådan inriktning inte angriper verkliga problem utan istället riskerar att bli ett tomt effektsökeri.

Faktum är att Stockholm har ett tydligt förhållningssätt till höga hus. I en medveten stadsutveckling har landmärken tillåtits i staden och dess omgivning utan att rubba balansen de höga husen emellan, nivåerna i stadens silhuett eller den lokalmiljö de har sitt fotavtryck i. De höga hus som uppförts har placerats för att accentuera Stockholmsåsens sträckning från Folksamhuset till Skattehuset och Söder torn, vidare över Hötorgsskraporna till Wenner-Gren Center. Andra platser där höga hus tillåtits är vid stadens portar, som motiv vid broar och som flaggor som utmärker ytterstadens centrum eller nybyggda stadsdelar. Utanför stadskärnan har Kista, i likhet med Parisstadsdelen *La Defense*, fått sin höghusgrupp, med stor utvecklingspotential för fler höga hus.

Den genomgående omdaning av centrala Stockholm som motionen aviserar innebär ett tydligt brott mot den planeringstradition som skapat stadens omtyckta centrala delar och som närmast leder tanken till Le Corbusiers höghusplan *Plan Voisin* för centrala Paris. En sådan inriktning tar ingen hänsyn till stadens karaktär eller riksintressanta silhuett. Istället innebär den en kort tidsperiods överprovande av seklers stadsbyggande och en irreversibel banalisering av en stads unicitet.

Skönhetsrådet anser att stadens utveckling måste ses ur ett holistiskt perspektiv som tar sin utgångspunkt från stadsmiljön, inte det enskilda objektet. Staden är en väv av byggnader och platser, tillkomna under olika tider som samtiden bör vara rädd om och utveckla genom att lägga nya kvarter till äldre. Respekt måste visas mot de principer som skapat stadens unika skala och de, ofta topografiska, skäl som vikt platser för accenter och blickpunkter. Det är en tradition att bygga vidare på, betydligt mer samtida än kortsiktiga skyskrapaprogram.

Rådet avstyrker bestämt bifall till motionens förslag om ett skyskrapaprogram för Stockholm.

## Reservationer m.m.

### Exploateringsnämnden

*Ersättaryttrande* gjordes av Markus Berensson (C) enligt följande.

Fler bostäder är en förutsättning för en fortsatt stark utveckling av Stockholm. Detta är tämligen enkelt att vara överens om. Centerpartiets vision för Stockholm syftar till att skapa en tätare, grönare och mer hållbar stad. Vi, liksom stadens miljöförvaltning, pekar på betydelsen av att våga bygga högt då höga hus rymmer fler människor och därmed ger möjlighet att kunna utnyttja marken mer yteffektivt för till exempel parker och andra gröna rekreationsytor. Förtätning innebär också att kollektivtrafikresandet kan öka när reseunderlaget blir större. Ett skyskrapeprogram för Stockholm stad vore ett strategiskt och seriöst sätt att komma framåt i den viktiga frågan hur vi förtätar staden.

Den stadsförnyelse som just nu pågår visar att en förändring av rådande höjdskala kan prövas i utpekade utvecklingsområden. Idag prövas husens höjd utifrån den enskilda platsens förutsättningar. Dagens situation med hur höga hus bedöms och prövas fungerar på ett ad hoc-liknande sätt där det inte finns en långsiktig strategi hur staden jobbar med förtätning och höjder. För att få fram fler bostäder och skapa underlag för mer kollektivtrafik behöver staden förtätas och växa på höjden, detta kräver en genomtänkt strategi. Just därför föreslår vi ett skyskrapeprogram för att kunna jobba strategiskt med var i staden vi ska kunna bygga riktigt höga hus. En förutsättning för att staden ska kunna växa hållbart.

### Stadsbyggnadsnämnden

*Ersättaryttrande* gjordes av Christina Linderholm (C) enligt följande.

Fler bostäder är en förutsättning för en fortsatt stark utveckling av Stockholm. Detta är tämligen enkelt att vara överens om. Centerpartiets vision för Stockholm syftar till att skapa en tätare, grönare och mer hållbar stad. Vi, liksom stadens miljöförvaltning, pekar på betydelsen av att våga bygga högt då höga hus rymmer fler människor och därmed ger möjlighet att kunna utnyttja marken mer yteffektivt för till exempel parker och andra gröna rekreationsytor. Förtätning innebär också att kollektivtrafikresandet kan öka när reseunderlaget blir större. Ett skyskrapeprogram för Stockholm stad vore ett strategiskt och seriöst sätt att komma framåt i den viktiga frågan hur vi förtätar staden.

Den stadsförnyelse som just nu pågår visar att en förändring av rådande höjdskala kan prövas i utpekade utvecklingsområden. Idag prövas husens höjd utifrån den

enskilda platsens förutsättningar. Dagens situation med hur höga hus bedöms och prövas fungerar på ett ad hoc-liknande sätt där det inte finns en långsiktig strategi hur staden jobbar med förtätning och höjder. För att få fram fler bostäder och skapa underlag för mer kollektivtrafik behöver staden förtätas och växa på höjden, detta kräver en genomtänkt strategi. Just därför föreslår vi ett skyskrapeprogram för att kunna jobba strategiskt med var i staden vi ska kunna bygga riktigt höga hus. En förutsättning för att staden ska kunna växa hållbart.

## **Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd**

*Ersättaryttrande* gjordes av Hans Tjernström (C) enligt följande.

Bostadsbristen är en av Stockholms absolut största utmaningar och bromsar idag tillväxten i staden. För att råda bot på problemet behöver Stockholm ta steget och bygga flera skyskrapor i staden. Fördelen med att bygga på höjden är, utöver att det skapar fler bostäder, är att grönområden kan sparas. Bygger vi högt i kollektivtrafiknära områden kan vi skapa en tät stad där bilberoendet kan minska. Alternativet till att bygga på höjden är ofta att bygga på bredden. Det är att bygga för en stad där bilberoendet ökar.

Det är välkommet att flera högre hus nu byggs i stadsdelen, exempelvis vid Årstadal. Centerpartiet vill också se att Tellus Towers blir verklighet och inte monteras ned av olika byråkratiska instanser. Tellus Towers skulle inte bara bidra till att skapa bostäder i stadsdelen, det skulle dessutom öka stadsdelens attraktionskraft. Stockholm behöver en modigare byggpolitik, Stockholm behöver ett Skyskrapeprogram.

## **Östermalms stadsdelsnämnd**

*Ersättaryttrande* gjordes av Maximillian Molin (C) enligt följande.

Fler bostäder är en förutsättning för en fortsatt stark utveckling av Stockholm. Detta är tämligen enkelt att vara överens om. Centerpartiets vision för Stockholm syftar till att skapa en tätare, grönare och mer hållbar stad. Vi, liksom stadens miljöförvaltning, pekar på betydelsen av att våga bygga högt då höga hus rymmer fler människor och därmed ger möjlighet att kunna utnyttja marken mer yteffektivt för till exempel parker och andra gröna rekreationsytor. Förtätning innebär också att kollektivtrafikresandet kan öka när reseunderlaget blir större. Ett skyskrapeprogram för Stockholm stad vore ett strategiskt och seriöst sätt att komma framåt i den viktiga frågan hur vi förtätar staden.

Den stadsförnyelse som just nu pågår visar att en förändring av rådande höjdskala kan prövas i utpekade utvecklingsområden. Något som Östermalms stadsdelsförvaltning lyfter fram i sina synpunkter på motionen. Tyvärr drar samma förvaltning slutsatsen att ett skyskrapeprogram inte är nödvändigt då husens höjd ändå ska prövas utifrån den enskilda platsens förutsättningar. Vår slutsats är den motsatta. Vi menar att dagens

situation med hur höga hus bedöms och provas fungerar på ett ad hoc-liknande sätt där det inte finns en långsiktig strategi hur staden jobbar med förtätning och höjder. För att råda bot på den bostadsbrist som finns måste Stockholm förtätas och växa på höjden, detta kräver en genomtänkt strategi. Just därför föreslår vi ett skyskrapeprogram för att kunna jobba strategiskt med var i staden vi ska kunna bygga riktigt höga hus. Något som är en förutsättning för att staden ska kunna växa håll